

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی بوشهر

« بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به عملکرد اساتید مشاور خود در
دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در سال ۱۳۸۸ »

مجری طرح :

نرگس عبیدی

سال ۱۳۸۹

مقدمه:

الف-استاد مشاور کیست؟

استاد مشاور عضو هیات گروه آموزشی یا دانشکده است که بعنوان یک فرد قابل اعتماد و با تجربه در زمینه آموزشی و پژوهشی به دانشجو کمک می کند که بتواند بعنوان عضو جدید جامعه دانشگاهی از فرصت های موجود در دانشگاه در زمینه های مختلف آموزشی، پژوهشی و فرهنگی در جهت رشد استعدادها و توانایی هایش بهره بگیرد. استاد مشاور با توجه به آشنایی اش با فضا و فرهنگ جامعه و دانشگاه بعنوان فرد خردمند و قابل اعتماد به دانشجو در غلبه به مسایل و مشکلاتش کمک می کند. در حقیقت، استاد مشاور از گفتگو بعنوان ابزاری برای آموزش به دانشجو در حوزه های مختلف زندگی دانشجویی بهره می گیرد^(۱).

ب-چرا در دانشگاه به استاد مشاور نیاز داریم؟

دانشجویی دوره فرصت ها و خطرها است. این دوره انتقال برای ورود به دنیای بزرگسالی اهمیت بسیاری دارد. افراد باید در این دوره مهارت های شناختی، اجتماعی و هیجانی را بیاموزند که آنها را برای یک زندگی سالم و مولد برای تمام عمر توانمند کند. برنامه استاد مشاور در دانشگاه یکی از مداخلات مهم برای دستیابی به این هدف است. پژوهش های بسیاری نشان داده اند که برنامه استاد مشاور در افزایش نگرش مثبت به دانشگاه، اعتماد به نفس تحصیلی، خود پنداری مثبت، ارتباط دانشجو با سایر استادان و والدین موثر بوده است. یکی از عوامل حمایتی برای پیشگیری از مشکلات روان شناختی و آسیب های اجتماعی حضور فرد مراقبت کننده و حمایت گر است. مطالعات نشان داده است که ۵۰ درصد دانشجویان گزارش کرده اند که در بیرون از خانه کسی را ندارند که درباره مسایل مهم زندگی خود با او صحبت کنند^(۱). پژوهش ها نشان داده اند که دانشجویانی که با یک فرد بزرگسال درباره مسایل شان صحبت می کنند، نسبت به همسالانشان نمرات بهتری می گیرند و پیظرفت تحصیلی بهتری دارند.

ارتباط دانشجویان با استاد مشاور در چهارچوب اعتماد، احترام و پذیرش بر سلامت روانی دانشجویان و حتی دانشجویان در معرض خطر تاثیر داشته است.

امروز دانشجویان بیشتر از گذشته با فشارهای فردی و اجتماعی مواجه اند. آنها اطلاعات زیاد و متناقضی از رسانه های جمعه و اینترنت دریافت کرده و فشار روزافزونی را برای ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر و تحصیلات تکمیلی تجربه می کنند. آنها برای زندگی در یک محیط رقابت جویانه با چالش ها و مشکلات بسیاری روبرو هستند. در دوره دانشجویی استاد مشاور به دانشجوی کمک می کند که با این چالش ها و مشکلات بطور موثری مقابله کند.

درک نیازهای روانی-اجتماعی و جسمی دانشجوی برای برآوردن نیازها و انتظارات او ضروری است و یکی از مسوولیت های استاد مشاور آگاهی در این زمینه است^(۱).

ج-ارتباط استاد مشاور – دانشجوی

برنامهایستاد مشاور در دانشگاه بر جنبه های مختلف زندگی دانشجوی اثر مثبتی دارد تاثیر می گذارد. این تاثیرات از جنبه تحصیلی فراتر رفته و شامل زندگی اجتماعی، ارتباط با والدین، همسالان، استادان و محیط دانشگاه می شود. این ارتباط:

- ۱- به تقویت مهارت های شناختی دانشجوی کمک می کند.
  - ۲- موجب توانایی دانشجوی در برقراری ارتباط مناسب با والدین و همسالان می شود.
  - ۳- دانشجوی از رابطه سالم و مثبت با استاد مشاور، شیوه برقرار کردن روابط سالم را رد زندگی می آموزد.
  - ۴- استاد مشاور به عنوان یک الگو در زندگی دانشجوی نقش مثبتی را ایفا می کند.
  - ۵- استاد مشاور دیدگاه ها، باورها و نظرات دانشجوی را وسعت می دهد بطوری که دیدگاه جدیدی درباره خودش، دنیای اطراف و آینده دست می یابد.
  - ۶- اساس ارتباط استاد مشاور با دانشجوی بر همدلی قرار دارد^(۱).
- پژوهش ها در باره تاثیر رابطه مناسب استاد – دانشجوی نتایج زیر را گزارش کرده اند::

- ۱- کاهش سوء مصرف مواد
- ۲- گزارش احساس کفایت در انجام تکالیف تحصیلی
- ۳- گزارش ارتباط مثبت با همسالان و والدین
- ۴- بهبود وضعیت تحصیلی
- ۵- نگرش مثبت به تحصیل و آینده
- ۶- حضور بیشتر در دانشگاه و کاهش غیبت از کلاس ها^(۱)

د- نقش استاد مشاور چیست؟

مسئولیت استاد مشاور

- ۱- راهنمایی آموزشی و تحصیلی
  - ۲- فراهم کردن حمایت هیجانی
  - ۳- فراهم کردن تجربیات اجتماعی
  - ۴- کمک به درک چشم انداز آینده شغلی
- این مسئولیت ها با ایفای نقش های زیر امکان پذیر است:

- ۱- استاد
- ۲- مشاور
- ۳- الگو
- ۴- دوست^(۱)

ه- بیان مسئله:

دانشگاه‌ها مسئولیت خطیری در تربیت، آموزش و پرورش دانشجویان دارند و برای رسیدن به این هدف، ارائه مشاوره و راهنمایی تحصیلی از طریق اساتید به دانشجویان یک ضرورت است. زیرا دانشجویان از محیط‌های متنوع خانوادگی شهرها و روستاهای کشور به فضای باز دانشگاه‌ها وارد می‌شوند و فضای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی حضور توأم دختران و پسران در محیط‌های آموزشی، دوری از خانواده، زندگی در خوابگاه‌های دانشجویی و یا زندگی در خانه‌های نا آشنا، محدودیت‌های آموزشی دانشگاه، اندیشه‌های جوان و بلند پروازانه آنها و دام‌ها و خطرات متعدد دیگری که وجود دارد، می‌تواند انحرافات را سبب شود که همه بر اهمیت و ضرورت نوعی سرپرستی نسبی اساتید مشاور متعهد، آگاه و دلسوز بر فرزندان تاکید دارد تا از این طریق بتوانند از افت تحصیلی دانشجویان، ترک تحصیل، انتقال و تغییر رشته غیر ضروری، کاهش و عدم کفایت علمی و تحصیلی، کاهش کارایی، عدم دستیابی به اهداف مهارتی و علمی آموزش، طولانی شدن مدت تحصیل و کاستنی‌های علمی، مهارتی و نگرشی مورد انتظار و ائتلاف امکانات علمی، مادی و معنوی کمک نمایند^(۲-۴).

در واقع هدف اولیه دانشگاه، ایجاد محیطی است که در آن دانشجویان و اساتید بتوانند به کشف، بررسی انتقادی، حفظ، حراست و انتقال علم، تفکر و ارزش‌هایی بپردازند که به بقای انسان و بهبود کیفیت زندگی کمک می‌کند^(۵). مشاوره و راهنمایی به منزله یک فعالیت منظم و سازمان یافته، در سال ۱۹۰۸ میلادی در شهر بوستون آمریکا و به وسیله فردی به نام فرانک پارسونز، که به پدر راهنمایی حرفه‌ای مشهور است، آغاز شد^(۶).

راهنمایی و مشاوره ناکافی و نامناسب می‌تواند دانشجویان را در دستیابی به اهداف آموزشی و حرفه‌ای دچار مشکل و اختلال نماید. در حالی که مشاوره مناسب، از طرف مراجع با صلاحیت، می‌تواند منجر به حل مشکلات دانشجویان شده و حتی فرصت‌هایی برای رشد و تغییر الگوی رفتاری آنان فراهم نماید^(۷).

استاد مشاور یکی از اعضای هیات علمی دانشگاه است که مسئولیت هدایت تحصیلی و مشاوره‌ای دانشجویان در مقاطع تحصیلی مختلف را در زمینه مشکلات آموزشی، پژوهشی و فردی برعهده می‌گیرد و به پیشنهاد مسئول استادان

مشاور و تایید معاونت آموزشی دانشکده و هیات اجرایی جذب اعضاء هیات علمی دانشگاه و با حکم رئیس دانشکده منصوب می شود^(۲۰۸).

البته نظام استاد راهنما در دانشگاه های ایران به دلیل گرفتاری آموزشی، فقدان تخصص لازم، بی علاقه گی به رفع مشکلات دانشجویان و تمام وقت نبودن استادان، نتایج درخشانی به بار نیاورده و چنانچه فعالیتی هم در این زمینه وجود داشته تنها کمک به انتخاب دروس، منحصر می گردید^(۹).

مشاوره تحصیلی و مراقبت های روان شناختی، بطور کلی بر بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان موثر بوده و تاثیر آن برای دانشجویانی که پیشینه تحصیلی بهتر داشتند، بیشتر بوده است^(۱۰). لذا در این مطالعه میزان رضایت مندی دانشجویان در زمینه مشاوره و راهنمایی دوران تحصیل مورد بررسی قرار می گیرد تا با ارائه نتایج حاصل در راستای ارتقای ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی در رفع مسائل و مشکلات دانشجویان گامی برداشته شود.

بازنگری منابع و اطلاعات موجود:

در یک مطالعه کیفی در یکی از دانشگاه های آمریکا با ۱۶ دانشجوی دکترای روان شناسی راجع به ارتباط آنها با اساتید مشاور صورت گرفت، ۱۰ نفر از دانشجویان از این رابطه راضی و ۶ نفر ناراضی بودند. دانشجویان راضی بیشتر وقت ها ارتباط مشاوره ای را مثبت گزارش کردند در حالیکه دانشجویان ناراضی اظهار داشتند که مشکلاتشان با این ارتباطات بدتر می شود^(۱۱).

در مطالعه لگوتکو (Legutko) در یکی از کالج های دانشگاه های آمریکا در سال ۲۰۰۶، از دیدگاه دانشجویان، اساتید مشاور افرادی مطلع، فهمیده و قابل دسترسی در مواقع نیاز بودند و در مورد دانش مشاور نسبت به برنامه عمومی و سیاست های کلی دانشکده نظرات متفاوتی داشتند^(۱۲).

در بررسی حاجی آقاخانی در دانشگاه علوم پزشکی سمنان در خصوص شرح و حدود مسولیت اساتید راهنما و انتظارات از آنان مشخص شد که ۶۳/۳ درصد دانشجویان، مداخله اساتید راهنما را در کلیه حیطه های تحصیلی، خانوادگی، اجتماعی و غیره که به نوعی در افت تحصیلی آنها موثر است را به عنوان مسولیت راهنما تلقی کرده و ۶۵ درصد آنها توقع دارند که فقط در صورت درخواست آنها اساتید راهنما مداخله مستقیم داشته باشند^(۱۳).

مطالعه لاو و تونی (Lowa & Toney) نشان داده اند که اختلافاتی در درک دانشجویان از اهمیت مسولیت های مشاوره ای با توجه به وضعیت دانشجو وجود دارد، و پیشنهاد شد که برای یک سیستم مشاوره موثر در ابتدا مشاوره به عنوان یک فعالیت اولیه و برتر در نظر گرفته شود و برای این منظور مشاورینی تربیت کنند، مسولیت های آنها تعریف شود، امکانات مناسب جهت دسترسی بیشتر، جوابگویی، ارزیابی و پاداش مشاورین فراهم گردد^(۱۴).

هدف کلی، اهداف اختصاصی و فرضیه تحقیق:

الف-هدف کلی:

تعیین دیدگاه دانشجویان نسبت به عملکرد اساتید مشاور خود در دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در سال ۱۳۸۸.

ب-اهداف اختصاصی:

- تعیین نظرات دانشجویان رشته علوم آزمایشگاهی از عملکرد مشاوره اساتید راهنما به تفکیک سال ورود و جنس
- تعیین نظرات دانشجویان رشته اتاق عمل از عملکرد مشاوره اساتید راهنما به تفکیک سال ورود و جنس
- تعیین نظرات دانشجویان رشته هوشبری از عملکرد مشاوره اساتید راهنما به تفکیک سال ورود و جنس
- تعیین نظرات دانشجویان رشته کتابداری از عملکرد مشاوره اساتید راهنما به تفکیک سال ورود و جنس
- تعیین نظرات دانشجویان رشته فوریت از عملکرد مشاوره اساتید راهنما به تفکیک سال ورود و جنس

ج- فرضیه های تحقیق:

تحقیق از نوع توصیفی بوده و نیازی به فرضیه ندارد.

جامعه مورد بررسی، تعداد و روش نمونه گیری:

این پژوهش، یک مطالعه توصیفی- مقطعی است که در سال ۱۳۸۸ در دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، انجام شد. تمامی دانشجویان مشغول به تحصیل دانشکده پیراپزشکی - کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، اتاق عمل، هوشبری، علوم آزمایشگاهی و فوریت های پزشکی- در مطالعه شرکت کردند (۲۳۵ نفر). جهت بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به عملکرد اساتید مشاور خود، پرسشنامه ای شامل دو بخش تهیه گردید. بخش اول، خصوصیات فردی (سن، جنس، مقطع تحصیلی، ترم تحصیلی) سؤالات مربوط به عملکرد اساتید مشاور خود (۲۶ سوال) بود. سؤالات در سه حیطه کلی (حضور فعال، آشنایی در امر قوانین و مقررات، مشاوره و راهنمایی) قرار گرفتند. جهت بررسی دیدگاه فرد، به هر سوال امتیازی داده شد و امتیازات براساس مقیاس رتبه ای چهار نقطه ای بصورت آگاهی همیشه، اغلب، گاهی، بندرت و هرگز تنظیم گردید و به گزینه ها به ترتیب امتیازات ۵، ۴، ۳، ۲ و ۱ اختصاص داده شد. روایی پرسشنامه پس از بررسی مطالعات مشابه و بررسی متخصصان رشته مربوطه مورد تأیید قرار گرفت. پایایی آن نیز در یک مطالعه مقدماتی و براساس فرمول ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha=0.92$) محاسبه گردید.

پژوهشگر با حضور در محل مطالعه و جلب رضایت دانشجویان، پرسشنامه ها را در اختیار آنان قرار داده تا تکمیل نمایند. داده ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS با روش های آماری توصیفی (توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و مقایسه گروه ها با آزمون های مجذور کای و T.test مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته ها:

نتایج بدست آمده نشان دادند میانگین سنی دانشجویان مورد پژوهش $20/72 \pm 2/83$ سال بود. $39/1\%$ دانشجویان مذکر و $60/9\%$ آنها مؤنث بودند. دیدگاه دانشجویان در مورد عملکرد اساتید مشاور خود در جدول ۱ خلاصه شده است. بطور کلی، براساس دیدگاه دانشجویان از حداکثر امتیاز پنج، بیشترین میانگین امتیاز مربوط به آشنا کردن دانشجو با قوانین و مقررات ($3/51 \pm 1/05$) بود و پس از آن حضور فعال و راهنمایی و مشاوره به ترتیب دارای $3/37 \pm 1/19$ و $3/25 \pm 1/24$ بودند. بین ترم تحصیلی دانشجویان و هر سه حیطه ارتباط معنی داری وجود داشت ($P < 0.001$). بین نوع استاد مشاور (از ۱۰ استاد مشاور موجود در دانشکده) و این سه حیطه نیز ارتباط معنی داری دیده شد ($P < 0.05$).